

การเปลี่ยนแปลงแบบรูปการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

ปทุมศรียานต์ อัครชาจิรสิน และ ท้อบ พิมพะภรณ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงแบบรูปการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงปี 2545 ปี2550 และปี2556 วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลลักษณะของการตั้งถิ่นฐานด้วยการแปลภาพถ่ายจากดาวเทียมประกอบการสำรวจภาคสนาม โดยตรง นอกจากนี้ มีการสัมภาษณ์ครัวเรือนในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบรูปการตั้งถิ่นฐานเพื่อสอบถามสาเหตุของการตั้งถิ่นฐาน การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าในช่วงระหว่างปี 2545 ถึง 2556 มีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างอาคาร24,814ไร่ ผลจากการแปลภาพถ่ายจากดาวเทียมด้วยสายตา ส่วนใหญ่พบการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกสร้างอาคารที่เด่นชัดบริเวณเขตพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซากต่ำบริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอท่าเรือ อำเภอภาชี อำเภออุทัย บางส่วนของอำเภอบางปะอิน และพื้นที่ทางตอนใต้ในเขตอำเภอลาดบัวหลวงในฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงต่อการประสบปัญหาจากอุทกภัย นอกจากนี้ พบพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานใหม่เกิดขึ้นมาก พบในอำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา อำเภออุทัย และอำเภอวังน้อย อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของแบบรูปการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ฝั่งตะวันออก ยังคงมีการกระจุกตัวของการตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่นบริเวณโดยรอบศูนย์กลางจังหวัด แบบ ‘clustered settlement’ และมีการกระจุกตัวเป็นแนวยาวแบบ ‘linear settlement’ ตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี รวมถึงตามเส้นทางถนนพหลโยธินและถนนโรจนะ ในทางตรงกันข้าม พื้นที่ในเขตน้ำท่วมซ้ำซากสูง ไม่พบการตั้งถิ่นฐานใหม่ที่เด่นชัดในขณะเดียวกันก็ไม่พบการรื้อถอนอาคารบ้านเรือน เนื่องจากครัวเรือนมีน้ำในเขตน้ำท่วมซ้ำซากสูง ส่วนใหญ่มีความเคยชินต่อการเกิดอุทกภัย ส่งผลให้แบบรูปการตั้งถิ่นฐานจึงยังคงเป็นลักษณะเดิม คือ เป็นอาคารใต้ถุนสูงที่ตั้งถิ่นฐานตามสองฟากของแม่น้ำเจ้าพระยาผ่านอำเภอบางบาลและแม่น้ำน้อยผ่านอำเภอผักไห่ อย่างไรก็ตาม พบการเปลี่ยนแปลงแบบรูปการตั้งถิ่นฐานในลักษณะของการปรับเปลี่ยนอาคารเดิม ด้วยการยกพื้น การยกอาคาร (ติดบ้าน)และการถมที่ดินและถนนให้สูงขึ้น จากข้อค้นพบดังกล่าว จึงมีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานภาครัฐกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่มีการควบคุมการขยายตัวแบบไร้ทิศทาง และควบคุมการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างในเขตน้ำท่วมซ้ำซากสูงอย่างเคร่งครัด รวมทั้ง ควรมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษากับประชาชนในการปรับโครงสร้างของอาคารให้มีความมั่นคงหรือมีลักษณะที่เหมาะสมกับการอยู่อาศัยภายใต้สภาวะน้ำท่วมซ้ำซาก

คำสำคัญ: แบบรูปการตั้งถิ่นฐาน น้ำท่วมซ้ำซาก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา